

P. S. Olvasd el a „The National Geographic Magazine” decemberi 1945 számát Magyarországról. Ebbe a bordély légkörbe, mely klerikális Szent Jeromos-i szentelt vízzel lesz mitizálva, nem tudok beleilleszkedni.

PIL 704. f. 130. ó. e. (fogalmazvány)

¹ Károlyi levelének olyan fogalmazványát ismerjük, melynek az eleje, mintegy három oldala hiányzik. Mellette azonban ott van rövidebb vázlata, melyből képet kaphatunk a hiányzó rész tartalmáról. Először a Kisgazdapárt választási győzelmével foglalkozik, levonva belőle azt a következtetést is, hogy nem őt fogják meghívni az új köztársaság elnökének, „ha Elnök választásra kerül a sor, nem én, de Tildy és Zsedényi lesznek a jelöltek. Különösen azóta győződtem meg erről, mióta Szabó Zoltánnal ... beszéltem”. Nagy benyomást tett rá már akkor „ez az igen értelmes fiatal író”, aki szerint „Október emlékét nem kell feleleveníteni, mert az zavarólag hat. Az emigránsok fő hibája szerinte, hogy mindent Október szemszögéből néznek. A kommunisták pedig a Tanácsköztársaság alapján állnak, ami pedig ellentétes Október értékelésével!”

Károlyi szerint az FKGP többsége ugyan nem németharát, de nem is orosz- vagy Nyugat-barát, hanem „nem-nem-sohás”, antiszociális, és nem híve a radikális földreformnak.

Másrészt Sztálin azért, hogy a háborút megnyerje, feláldozta a kommunista ideológiát. Így Magyarországon egy idő után restaurálni fogják a régi rendszerből, amit lehet, mert így lesz az új rendszernek erős bázisa. „Igaz, hogy Bárdossyt felakasztották, de az is Horthy emlékének megmentése érdekében történt. A hűnösöket hűnbakokkal szokás megmenteni.” Nem kellett volna rögtön bevezetni az általános választójogot, mert momentán az is Horthy híveinek kedvez. Előbb-utóbb még a királyságot is visszaállíthatják.

„Legfontosabb a jövő számára az utóállamokkal való együttműködés. A csehek a magyarok kiűzésével alaposan elfrontották ennek kilátásait, mi viszont rádupláztunk a svábok kilakoltatásával, amivel Ausztriával való összeműködésünket megnehezítettük.”

² Utalás Ady ismert sorára: „Árpád hazájában jaj annak, aki nem úr és nem bitang.” (Magyar jakobinus dala.)

³ Itt: nyomulásától (a német „Drang nach Osten” jelszó mintájára).

⁴ A következő mondatot Károlyiné az olvashatatlanságig összefirkálta, valami olyasmi vehető ki homályosan: Összerinte Oroszország letért a régi (?) útjáról.

⁵ Talán az angol tutelage = gyámkodás szóból.

⁶ „A dekadenciából a barbárságba” (német).

⁷ Értsd: pengős.

⁸ A budapesti Horthy Miklós út, körtér és sétány nevét csak 1945. november végén változtatták meg.

⁹ „A kis tolvajokat felakasztják, a nagyokat futni hagyják” (német).

¹⁰ Nem az én kávéházam (német).

¹¹ A zászló becsületéért (francia).

¹² A széplelkek felismerik egymást (francia).

195. KÁROLYI MIHÁLYNÉ JÁSZI OSZKÁRHOZ

(Ewshott, 1946. január)

My dear Jászi,

Please excuse me for writing to you in English, but as I possess no Hungarian typewriter, it is easier this way.

The letter you wrote to Michel touched and impressed me greatly. It gave us new courage to face the dire situation from which we feel that there is no escape any more. All reports reaching us from Hungary are disastrous, not only economically but politically as well. It seems from all symptoms that the left is very weak, and the Károlyi-Jászi group non-existent. Since Hungary has been liberated, we have not got in direct communication with the responsible people in Budapest, the wire sent to Zsedényi remained without reply, and it was only two weeks ago that we read in the Népszava that a law is in preparation to abolish the Lex Károlyi and rehabilitate Michel. Probably Böhm's arrival and his suggestion has had its effect. Bölöni it also seems, is completely neglected.

We agree completely with the importance you attach to a small group of people who would rally around Michel and help him in a task much more difficult than the one

in 1918, almost insurmountable. It does not seem very promising that people like Supka, Csécsy and Nagy Vince have not found a way to communicate with Michel. In the London emigration there is no one at all, the only one would be Paul Ignotus, who is very soft and unsteady, and my personal opinion is that although very talented and a good journalist, he is not the man to be helpful in such a gigantic task. He is excellent for compromising and bringing people together who should not get together. You are so right to say that tactics are permitted only to those who are in power. Unfortunately this conception has been completely denied by those who have been blinded and depraved by the communist summersaults.

I cannot tell you how happy I am that you are ready to assist Michel, for nothing could be of greater help to him than to have your great knowledge and exceptional capacities to help him. But my only concern and the reason of this letter is that I have the feeling that the most important factor of being successful is *to time* the return. Too early or too late would be equally harmful. If we want the idea that he should be the link between the West and the East be realized he should possess something when he returns, he should bring something. Coming home with empty hands means failure from the start. The Labour Government shows great sympathy towards him, we have many true friends, but as long as they feel that no one in Hungary is backing him, and neither the Hungarians nor the Russians want him, their sympathy is quite platonic. I fear that if we go home too early, when Tildy hopes to get on better without Károlyi, we will be just neglected, and the homecoming will be a wash-out, if late we will arrive to witness a contra-revolution, of which he will be the first victim. I am convinced that a stable regime in Hungary can only be put up with the backing of the USA and Great Britain and that the Russians have already lost the momentum they had a year ago. Everyone in Hungary is looking to the west, an economic help can only be forthcoming from them. I am certain that the Russians will find a compromise concerning East Europe with the USA and Great Britain, and no one will insist of Michel taking over in Hungary, the least the Russians, if this is not looked at with sympathy from the west. I therefore believe that your help in the West, in England is as necessary as at home and I „je reviens a mes moutons” your coming to England now before your return is of paramount importance. I think that we will have to fly to Budapest for a short visit, just to get in touch with the people there, and find those of whom you write in your letter, return in May and get in touch with you. We hear that the British and USA commissions in Budapest behave disgracefully, and the...¹

PIL 704. f. 129. ó. e. (fogalmazvány)

*

Kedves Jászi,
kérem, bocsássa meg, hogy angolul írok, de mivel nincs magyar írógépem, így könynyebb.

A levél, melyet Mihálynak írt, nagyon meghatott és nagy benyomást tett rám. Új hártorságot öntött belénk, hogy szembenézzünk a szörnyű helyzettel, amelyből, úgy érezzük, nincs kiút. Minden tudósítás, amit Magyarországról kapunk rémes, úgy gazdaságilag, mint politikailag. Minden jel arra mutat, hogy a baloldal nagyon gyenge, és Károlyi-Jászi-csoport nem létezik. Magyarország felszabadulása óta nincs közvetlen kapcsolatunk a felelős budapesti személyekkel, Zsedényinek küldött táviratunk válasz nélkül maradt és csak két hete olvastuk a Népszavában, hogy előkészítés alatt áll a Lex

Károlyit hatályon kívül helyezős és Mihályt rehabilitáló törvény. Valószínűleg Böhm megérkezése és erőfeszítései voltak hatásosak. Bölönit, úgy tűnik, teljesen negligálják.

Teljesen egyetértünk magával abban, fontos lenne, hogy Mihály köré tömörüljön egy kis csoport, amely segítene neki az 1918-asnál sokkal nehezebb, csaknem megoldhatatlan feladatában. Nem valami biztató, hogy olyan emberek, mint Supka, Csécsy vagy Nagy Vince nem találtak módot érintkezésbe lépni Mihállyal. A londoni emigrációban senki sincs, Ignotus Pál lenne az egyetlen, aki nagyon puha és bizonytalan, személyes véleményem szerint, bár nagyon tehetséges és jó publicista, de nem az az ember, aki segíthetne ilyen gigantikus feladatnál. Arra nagyon jó, hogy kompromisszumokat hozzon létre, és összehozzon embereket, akiknek jobb lenne nem összejönni. Nagyon igaza van magának, mikor azt írja, hogy taktikázni csak annak szabad, aki hatalmon van. Sajnos ezt a koncepciót határozottan tagadják azok, akiket elvakítottak a kommunisták szaltóugrásai.

Kimondhatatlanul boldoggá tesz, hogy hajlandó Mihálynak segíteni, mert semmi sem lehetne nagyobb segítség, mint a maga nagy tudása és kivételes képességei. Az én egyetlen gondom és levelém értelme, hogy úgy érzem, a siker legfontosabb tényezője a hazatérés *időzítése*. Túl korán éppoly ártalmas lenne, mint túl későn. Ha azt kívánjuk, hogy ő kapocs lehessen Kelet és Nyugat között, realizálni kell, hogy neki valamivel kell hazamenni, kell hogy vigyen valamit. Üres kezekkel hazatérni kezdettől fogva bukást jelent. A Labour-kormányban nagy a szimpátia iránta, ott sok hű barátunk van, de amíg úgy érzik, hogy Magyarországon senki sem áll mögötte, és sem a magyaroknak, sem az oroszoknak nincs szükségük rá, ez a szimpátia teljesen platonikus. Attól félek, ha túl korán megyünk haza, míg Tildy azt reméli, hogy jobban mennek a dolgok Károlyi nélkül, negligálnak, és hazatérésünk kudarc lesz, ha túl későn, akkor érkezünk, amikor már tanúi lehetünk egy ellenforradalomnak, amelynek mi lennénk az első áldozatai. Meggyőződésem, hogy stabil rendszert Magyarországon csak az USA és Nagy-Britannia segítségével lehet kiépíteni. Az oroszok már lekésték az alkalmat, mely számukra egy évvel ezelőtt nyílt. Magyarországon mindenki Nyugatra néz, a gazdasági segítség csak onnan jöhet. Bizonyos vagyok abban, hogy az oroszok találni fognak egy kompromisszumot az USA-val és Nagy-Britanniával Kelet-Európa ügyében, és senki sem kívánja majd Mihály hatalomra jutását, legkevésbé az oroszok, ha azt nem támogatná a Nyugat szimpátiája. Ezért gondolom, hogy a maga segítése Nyugaton, Angliában éppúgy szükséges, mint otthon, és „visszatérve saját birkáimhoz”, a maga Angliába jövetelét, mielőtt visszautazik, nagy fontosságúnak látom. Azt gondolom, nekünk csak egy rövid látogatásra kellene Budapestre repülni, éppen csak kapcsolatot teremteni az ottaniakkal, megtalálni azokat, akikről maga írt levelében, és azután májusban visszatérni és felvenni magával az érintkezést. Azt halljuk, hogy a budapesti USA és brit missziók szígyenletesen viselkednek és...¹

¹ A levél-fogalmazvány itt megszakad, és miután Jászi gondosan őrzött levelezésében ez a levél nem szerepel, valószínűtlen, hogy Károlyné befejezte és elküldte volna. Közlése ettől függetlenül fontos, mert megfogalmaz bizonyos aggályokat, amiket Károlyi ilyen nyíltan nem mondott ki. Azt ugyanis, hogy ha nem kapja meg a Labour-kormánytól a remélt támogatást, akkor nem tud változtatni a magyar politikán, tehát visszatérése értelmetlen. Károlyné, férjével ellentétben, sok jót nem várt a szovjet politikától, ezért is ő volt az, aki a vázolt előfeltételek nélkül nem akart hazatérni.

196. KÁROLYI MIHÁLY TÁVIRATA BÖHM VILMOSHOZ

(London, 1946. február 2.¹)

Megtettem az úti előkészületeket, amint lefixálva jövök. Értesítem Bölönit és a többi-eket. Beszéltem Bedével.